

Asutawa Kogu

3. istungjärk.

Protokoll nr. 98 (1).

1920. a.

Asutawa Kogu koosolek 20. jaanuaril
1920. a. kell 4 p. l. Toompea lossi
Walges saalis.

Kokku on tulnud 96 Asutawa Kogu
liiget.

Walitsuse lauas: töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**, põllutöominister **Th. Pool**, kohtuminister **J. Jaakson** ja siseminister **A. Hellat**.

P ä e w a k o r d.

1. Wabariigi Walitsuse ettepanek Asutawa Kogu liikme N. Talts'i kohtu-wõimudele väljaandmise kohta.

2. Haiguse wastu ja emade kinnitamise seaduseelnõu — II lugemisel.

3. Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus — wabriku ja käsitööstusesse puutuwate seaduste komisjoni ettepanek.

4. Wabariigi terwishoiu keskkorralduste seadus — terwishoiu komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**, pärast abiesimees **J. Westholm**.

Sekretääri kohal sekretäär **H. Martna**.

Koosolek algab kell 4.45 min. p. l.

1. Päewakorra Juhataja A. Rei: täiendamine.

Awan Asutawa Kogu koosoleku. Meie tänase koosoleku päewakorra kohta on ettepanek tulnud töö- ja hoolekandeministri poolt, täiendada päewakorda rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni seadusega.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Ma arwan, et selle seaduse rutulikkust ei maksa toonitama hakata. Asutawal Kogul on selge, et see seadus rutuliselt peab wastu wõetama. Kui see seaduseelnõu I korda päewakorda wõeti, see oli 18. nowembril 1919. a., andis Asutaw Kogu ta rahaasjanduse komisjoni läbiwaatamiseks, wiimasele 7 päewa aega andes. 7 päewa on ammugi möödud, ja ma panen ette seadus uuesti päewakorda wõtta.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Hääletamisel on ettepanek nähtawa enamusega wastu wõetud.

Kas tehakse ettepanekuid selle päewakorra-punkti arutamise järjekorra kohta? On ettepanek seda esimeseks punktiks wõtta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

A. Anderkopp (töer.): Teen ettepaneku 2. päewakorra-punkt 4. punkti järele paigutada, ja nimelt järgmistel põhjustel: 4. päewakorra-punktina on arutamisel eelnõu I lugemisel, mis iseenesest ruttu läbi läheb, ja siis on võimalik ruttu asuda teiste punktide arutamisele, wastasel juhtumisel aga, kui 2. punkt oma kohale jääb, wõtaks ta arutamine hea hulga aega ära, ja meie ei jõuakski wist 3. ja 4. punkti arutamisele, mis iseenesest soowitaw ei ole.

Juhataja **A. Rei**: Rhs. Anderkopp'i poolt on tehtud ettepanek haiguse wastu ja emade kinnitamise seaduseelnõu panna wiimaseks päewakorra-punktiks. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

2. Rahwawäelaste ja nende perekondade komisjoni aruandja L. Johanson: Tööpensioni seadus

— I lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson**: Töökaitse komisjon esines juba selle eelnõuga, ja seal toodi ette need põhjused, mis pärast see seadus tarwilik on. On ju praegu meil suur hulk inwaliide ja sõjaslangenud sõdurite omakseid, meil on aga toetus ja abiandmine korraldamata. Omawalitsuse asutuste kaudu on katsutud töö- ja hoolekandeministeriumi juures awatud krediitidest toetust anda. See toetuseandmine on aga korraldamata ja wäikene, nii et ta ei suuda küllalt meie nõudeid täita. See seadus aga seaks toetuseandmise kindlale alusele. Nowembrikuul anti see seadus ka rahaasjanduse komisjonile läbiwaatamiseks. Missuguseid muudatusi komisjon heaks

arwas ette wõtta, sellest räägib nimetatud komisjoni aruandja.

K. Wirma (sd.): Ma pean tähendama, et rahaasjanduse komisjon selles asjas ei ole saanud seisukohta wõtta ja tean ka, et rahaasjanduse komisjon hõmoseks on kokku kutsutud just selle asja lõpuliikaks otsustamiseks. Kui Asutaw Kogu leidis tarwiliku olewat rahaasjanduse komisjoni arwamise selles asjas ära kuulata, siis peaks ka komisjonile wõimalus antama see asi läbi waadata ja siis wast wõiks järgmisel koosolekul komisjon oma asjaga esineda.

Aruandja L. Johanson: See asi anti rahaasjanduse komisjoni nowembrikuu esimesel poolel 7-päewase tähtajaga. See tähtaeg läks mööda, ilma et rahaasjanduse komisjon oleks Asutawale Kogule teatanud, et ta tähtajaks selle tööga walmis ei saa. Siis tuletati kahel korral detsembrikuu jooksul rahaasjanduse komisjonile seda asja meelde, mille peale aga komisjon ei wastanud. Siin tuleb oletada, et kas rahaasjanduse komisjon selles eelnõus mitte muudatusi ette ei näe ja sellepärast tarwilikuks ei arwa teda arutamisele wõtta, wõi on seal muud põhjused, aga asi iseenesest on sarnane, et ta arutamisega ei wõi päewagi wiiwitada. Sõdurid tulewad haawatutena sõjawäljalt ja peawad wae seljataga nälgima hakkama, sest neil ei ole kuhugi poole pöörata. On juhtumisi ette tulnud, kus sõdur, kes haigemajast wälja on tulnud, jälle oma wäeosa juurde peab tagasi minema, sest et tal siin igasugune elamise wõimalus puudub. Ei ole õigust niimoodi Asutawa Kogu otsusega ümber käia. Kui Asutaw Kogu mingisuguse otsuse on teinud ja 7-päewase tähtaja määranud, siis peab ka Asutawa Kogu poolt walitud komisjon seda otsust punktipealt täitma, wõi omale ajapikendust paluma. Rahaasjanduse komisjon ei ole seda aga mitte teinud. Ettetoodud põhjustel palun Asutawat Kogu see eelnõu arutamisele wõtta ja ta l lugemisel wastu wõtta.

K. Wirma (sd.): (L. Johanson, sd.: Kas Teie rahaasjanduse komisjoni aruandja olete?) Minu käest küsitakse, kas ma aruandja olen. Mina olen rahaasjanduse komisjoni abiesimees. Esimees on Tartus

rahukonwerentsil. See kurjustus, millega siin esinetakse, on wõib olla kurjustaja seisukohast õige, aga ma pean toonitama, et enne pühi mitte üks komisjon nii palju tööd ei teinud, kui rahaasjanduse komisjon. Kui need eelarwed, mis siin enne pühi läbi wuristati, poleks Asutawale Kogule ette pandud komisjoni poolt läbiwaadatult, siis ei oleks neid keegi läbi waadanud ja nad oleksid niisamuti wastu wõetud; wõib olla, et see läbiwaataminegi liigne töö aruandja poolt oli, aga nähtawasti oldi sellel korral teisel arwamisel. Oleksid pidanud need, kes teadsid, et see asi rutuline on, siis pärast neid 7 päewa kohe need kurjad sõnad ära ütleva, mis komisjoni aruandja siin rääkis, siis oleksid need rohkem wilja kandnud kui nüüd. Praegu ei wõi ma sellele, mis mina esiti rääkisin, midagi juurde lisada ja arwan, et muud teed ikkagi järele ei jää, kui et ilma rahaasjanduse komisjoni arwamiseta eelnõu lugemisele mitte minna, waid järgmise koosolekuni sellega oodata.

Töö- ja hoolekandeminister A. Palwadre: Kui Asutaw Kogu täna selle seaduseelnõu päewakorda ja arutamisele wõtab, siis sellega ei ole mitte wõimalus wõetud rahaasjanduse komisjoni arwamist selle seaduse kohta awaldada. Ma arwan, et komisjon põhimõttelikult selle seaduse wastu midagi öelda ei saa, komisjon wõib ainult lähemalt seisukohta wõtta pensionimäärade suuruse kohta, kuid sellekohaseid ettepanekuid wõib ka wäga hästi teisel lugemisel teha. Homme on rahaasjanduse komisjoni koosolek ja kui komisjon tahab seisukohta wõtta, siis wõib ka tema sellekohaseid parandusi teisel lugemisel teha. Esimesele lugemisele wõiks Asutaw Kogu praegu asuda.

Juhataja A. Rei: Kodukorra § 35. järele ei wõi pärast ettekantud seletusi poolt ja wastu käesolew eelnõu täna mitte arutamisele tulla.

3. Asutawa Kogu otsus akl. N. Talts'i kohtuwõimudele wäljaandmise asja läbiwaatamiseks komisjon walida.

Järgmine päewakorra-punkt on akl. Talts'i kohtukätteandmise asi. Selle kohta on tulnud Asutawa Kogu juhataja nimele walitsuse ettepanek, et Asutawale Kogule ette panna rhs. Niko-

lai Talts'i kohtulikule wastutusele wõt-miseks rahukohtu nuhtlusseaduse § 31. punkt 2 põhjal. Asutawal Kogul jääb ot-sustada, kas käesolew Wabariigi Walit-suse ettepanek arutamisele wõtta.

L. Olesk (töer.): Kuna siin weel materjaali selle asja kohta wälja ei ole jaotatud ja asi alles nüüd Asutawa Kogu juhatusse sisse antud, kuna praegu aru-tamisele asumise juures niisuguse põhi-mõtteliku asjaga kaugele wõiksime miina, sellepärast paneksin mina ette see ma-terjaal erikomisjoni kätte anda läbi-arutamiseks. Et selle küsimuse aruta-mine riikliku tähtsusega on, ja et wõima-lik oleks igal erakonnal oma esitaja kaudu sealt osa wõtta, sellepärast oleks soowi-taw komisjoni koosseisu igast rühmast üks esitaja määrata.

Juhataja **A. Rei**: Rhs. Olesk'i poolt on ettepanek tehtud seda asja sel-leks walitud komisjoni kätte anda. (Hää-letatakse.) Hääletamisel on ettepanek nähtawa enamuse-ga wastu wõetud.

Palun nimetada kandidaate.

4. Akl. N. Talts'i **A. Anderkopp**
asja läbiwaata- (töer.): Tööerakonna
mise komisjoni poolt rhs. L. Olesk.
walimine. **M. Kurs-Olesk**
(sd.): Sotsiaaldemo-
kraatliku rühma poolt rhs. Jans.

A. Schipai (rhw.): Rahwaerakonna poolt rhs. Bachman.

N. Kann (krst.): Kristliku rahwa-erakonna poolt rhs. Lattik.

J. Meyer (sks.): Saksa rühma poolt rhs. Bock.

Juhataja **A. Rei**: Rühmade poolt on ette pandud komisjoni walida rhs.—ud Olesk, Jans, Bachman, Lattik, Bock. Teistsuguseid ettepanekuid ei ole tehtud. (Hääletatakse.) Hääletamisel on nähtawa enamusega ette-pandud kandidaadid walitud.

5. Suur-, kesk- ja Wabriku ja kä-
wäiketööstuse sitööstusesse
seadus — I luge- puutu wate sea-
misel. duste komis-
joni aruandja

W. Tomberg: Käesolew seaduseel-nõu on rahwaesitajatele laiali saadetud.

Selle seaduseelnõu kawa töötati wälja juba minewal suwel kaubandus-tööstus-ministeeriumis, kuid see eelnõu wõib al-les täna rahwaesitajatele esineda. Sea-duseelnõu järele liigitatakse tööstusette-wõtted kolme liiki: suur-, kesk- ja wäi-ketööstuse ettewõteteks. Selle liigitamise aluse kohta olid komisjonis suured waidlused, siiski ei suudetud teist liigita-mise alust leida ja ühineti sellega, mis ministeerium ette pannud oli tööstusette-wõtte ökonomilist mõistet kõrwale jät-tes. Liigitamise aluseks wõeti tööliste arw ja ühes sellega ka mehhanismide ja masinate arw, mis tööstusettewõttes töötamas. Selle aluse järele kuulub suur-tööstuse alla niisugune tööstusettewõte, milles tööliste arw üle 50 on, esiteks, ja teiseks tööstusettewõtted, kus tööliste arw üle 30 ulatab, kui seal mehaanilised abinõud, aurukatlad wõi muud teised loo-duse jõuga käimapandawad masinad on. Kesktööstuse alla kuuluwad niisugused tööstusettewõtted, milles töölisi alla 50 on, kuid mitte vähem kui 6, esiteks, ja tei-seks, kus 30 ja mitte vähem kui 4 töö-list, kui seal aurukatlad wõi teistsugused mehaanilised abinõud töötamas on. Kõik teised ettewõtted kuuluwad wäiketöös-tuse alla. Mis puutub sellesse korrasse, kuidas üksikut tööstusettewõtet asutada, siis on seal eelnõus järgmine kord ette nähtud: suurtööstuse awamiseks tuleb linna wõi maakonna omawalitsuse töös-tuse komisjoni kaudu palwekiri kauban-dus-tööstusministeeriumi kinnitamiseks saata. Linna wõi maakonna omawalit-suse tööstuse komisjon seisab koos 7 liikmest — omawalitsuse inseneer ehk ar-hitekt, omawalitsuse arst, tuletõrjajate ülem, töökaitse kommissar, ametiühisuse esitaja, ettewõtjate liidu esitaja ja polit-seiülem. Sellesse komisjoni antakse palwekirjad sisse. Palwekirjas peab li-gemalt ära tähendatud olema tööstusette-wõtte üldine — seisukoha — plaan, töös-tusettewõtte ehituse plaan ja ettewõtte kirjeldus. Tööstuse komisjon wõib juurdlusi toime panna ja peab selle ma-terjaali kuu aja jooksul läbi waatama ja kaubandus- ja tööstusministeeriumi edasi saatma, kes omakorda ühe kuu jooksul wastuse peab andma, kas tööstust asu-tada lubatakse wõi mitte. Kui aga töös-tusettewõttes aparadid wõi aurukatlad jne. ette nähtud on — on nende ülessead-miseks iseäralikku kaubandus- ja töös-tusministeeriumi luba tarwis. Niisama on

iseäralikku luba tarwis, et walmisolewat tööstusettewõtet käima panna, kuid kaubandusministeerium wõib seda luba wabriku käimapanemiseks anda selle seaduseelnõu järele omawalitsusele.

Mis puutub kesktööstuse etteewõtete asutamisesse, siis maksab selle kohta seesama kord, mis suurtööstuse asutamise juures, ei ole aga hoonete plaani ja pika kirjelduse juurdelisamine tarwilik. Omawalitsuse komisjon peab selle asja kiires korras läbi waatama ja luba andma, sealjuures kesktööstuse asutajaid iseäralikkude nõuetega mitte koormates.

Mis puutub väiketööstuse asutamisesse, siis ei ole mingit luba tarwis. Tarwis on asutust ainult linna wõi maakonna omawalitsuse juures registreerida. — Need oleksid põhimõtted tööstuse asutamise ja lubasaamise kohta.

Edasi on eelnõus ette nähtud, kuidas tuleks nende masinate, aurukatelde jne. järele walwata, mis hädaohtlikud on. Nimelt on ette nähtud, et järelwalwe kuulub kaubandus-tööstusministeeriumile, kes määrusi järelwalwe kohta wälja annab. Teedeministeeriumi ja riigi eraraudteede päralt olewad katlad ei kuulu mitte kaubandus-tööstusministeeriumi alla, waid wastawate ministeeriumide alla. Sõjawäeasutuste tarwis olewad mehansmid, nagu laewadel jne., kuuluvad sõjaministeeriumi alla. Seaduses on ette nähtud, et kaubandus-tööstusministeeriumi juures asutatakse järelwalwe selts, kelle ülesanded on walwata, et üksikud aparaadid ja mehansmid korras peetakse. Seltsi ülesandeks on aparaatide ja mehansmid tarwis korraldusi teha ja määrusi anda, seltsil on õigus seltsi korralduste mittetäitmise korral süüdlasi trahwida ja see trahw wastuwaidlemata korras sisse nõuda.

Mis puutub tööstusettewõtte kohustusesse, siis on seaduseelnõus tähendatud, et iga tööstusettewõtte kaubandus-tööstusministeeriumile iga aasta aruande peab andma.

Et meie tööstusesse puutuwat seadust tööstuse nõuetega kooskõlla wiia, asutatakse seaduseelnõu järgi tööstuse nõukogu. Tööstuse nõukogu ülesandeks on nõuandwaks asutuseks olla kaubandus-tööstusministeeriumi juures ja seaduseelnõusid läbi waadata ja oma arwamist nende kohta awaldada. Tema arwamine ei ole kaubandus-tööstusministeeriumile sunduslik. Tööstuse nõukogu koos-

seis on järgmine: kaubandus-tööstusminister kui juhataja, kaubandus-tööstusministri abi, tööstuse osakonna juhataja, töö-hoolekande-, teede- ja rahaministrite abid, terwishoiu peawalitsuse ülem, kaubandus-tööstuskoja tööstuse osakonna 4 liiget, linna ehituskomisjoni esitaja ja Eesti tehnikaseltsi esitaja. See oleks lühidalt kõik, mis põhimõtted eelnõus ette tulewad. Selle eelnõu wastuwõtmisega kaotab senni maksew Wene seadus wabriku- ja käsitöölise kohta — §§ 1—27 — oma makswuse. Ma panen ette Asutawale Kogule käesolewa seaduseelnõu lugemisele asuda.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja poolt on ettepanek tehtud käesolewa seaduseelnõu lugemisele asuda. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Aruandja W. Tomberg: Teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu lugemisel wastu wõtta.

A. Tulp (sd.): Minule isiklikult näib, et komisjoni projektis etteewõetud jagamine suur-, kesk- ja väiketööstuseks ei wasta sellele jagamisele, mis seaduse järele senni on olnud, ta on osalt kunstlik ja otstarbetu. Jagamise eelnõul ei ole mingit ühist tööstuse protsessiga. Tööstuse jagamist suur-, kesk- ja väiketööstusesse ei tunne ühegi riigi tööstusseadus. Igal pool minnakse teistelt alustelt wälja ja tuntakse näiteks wabrikuid, tehaseid ja mäetööstuse etteewõtteid — nende seas on kõik etteewõtted, mis kannawad wabrikute ja tehaste laadi — kõik on ühe seaduse alla pandud. Käsitöö on terwelt teiste seaduste alla seatud jne. Kui tarwitada jagamist neil alustel, mis komisjoni projekt sisaldab ja töökaitse ning selle järel walweseadusi käsitada, wõi kui tarwitada komisjoni enese kawa etteewõtete asutamise üle, siis tuleb wälja, et Tallinnas ajalehemüüjate artell, kui asutus, kus üle 50 töölise on, käib järelwalwe alla. Niisugused tööstusettewõtted, mis tarwitawad wäga keerulisi mehansime, näiteks nagu mõni willaketramise wabrik, mis töötab 20 töölisega, kuid tarwitab sealjuures oma keerulist sisseseadet, satuwad mõne kesk-, wõi väiketööstuse alla. Ütleme näiteks, et seal kunni 30 töolist on tööl, siis ei saa enam neid seadusi ega määrusi käsitada, mis senni on

käinud wabrikute kohta ja mis nüüd ka-
watsetakse ainult suurtööstuse kohta
maksma panna. Minule näib, et niimoodi
kesktööstuse kohta püütakse olukorda
luua, kus temal töökaitse seadust täita ei
tarwitse, waid selle asemele kõiksugu
„kergenduste“ nõudmisi üles seatakse
kesktööstuse kasuks, nende „wäikeste“
algatajate kasuks, kes kesktööstust esi-
tawad. Mina leian, et selle seaduse alus
ei wasta sellele jaotusele, mis senni ole-
mas on olnud, ja ma panen ette, et see
osa sellest seaduseelnõust, mis räägib
suur-, kesk- ja wäiketööstusest, tuleks
kommissjoni tagasi anda uuesti läbiwaa-
tamiseks.

Juhataja **A. Rei**: Rhs. Tulp'i poolt
on ettepanek tehtud, mis kirjalikult sisse
antakse, et üks osa sellest seaduseel-
nõust, mis käsitab tööstusettewõtete ja-
gamist suur-, wäike- ja kesktööstuse
poolt, komisjoni uuesti tagasi antaks
läbiwaatamiseks. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **W. Tomberg**: Ma tä-
hendasin juba alguses, et see küsimus,
millest siin jutt on, oli kõigesuurem waid-
luse all olewatest küsimustest, ja komis-
jon siiski ei leidnud wõimaliku olewat
teist alust wõtta. Ma tähendasin ka seda,
et teistes seadustes niisugust pole, siis
leian ka mina, et töökaitse liigitus ei wõi-
nud mitte mõõduandew olla sellepärast,
et see seadus ei puuduta töökaitse sea-
dust. Kui leitakse tarwiliku olewat, et
töökaitse seadust laiendada, siis wõib ju
seda töökaitse seaduses wastu wõtta. Nii
arwan mina, et see ei wõi mitte põhju-
seks olla komisjoni tagasiandmiseks, ja
ma panen ette see seaduseelnõu Asuta-
was Kogus wastu wõtta.

Juhataja **A. Rei**: Rhs. Tulp'i
poolt on ettepanek tulnud üks osa sellest
elnõust komisjoni tagasi anda uuesti
läbiarutamiseks, kuid pärast I lugemist ei
ole wõimalik ühte osa wastu wõtta ja
teist osa komisjoni tagasi anda ja sel-
lepärast wõib selle ettepaneku kas tagasi
lükata wõi wastu wõtta sel puhul, kui
terwe elnõu enne II lugemist komis-
joni tagasi antaks läbiwaatamiseks. Teine
ettepanek on tulnud komisjoni aruandja
poolt seaduseelnõu pärast I lugemist ter-
welt wastu wõtta.

Mis puutub rhs. Tulp'i ettepanekusse,
siis wõiks selle seaduseelnõu I lugemisel
wastu wõtta sellega, et I ja II lugemise

wahel komisjon waataks selle seadus-
elnõu põhjalikult läbi.

A. Tulp (sd.): Mina olen walmis
seda soowi mõistma kui soowiawaldust.

Juhataja **A. Rei**: Nii tuleb siis
hääletamisele esiteks komisjoni aru-
andja ettepanek ja pärast seda soowiwal-
dus rhs. Tulp'i poolt, et I ja II lugemise
wahel komisjon waataks ühe osa sel-
lest seaduseelnõust läbi. Rhs. Tulp'i et-
tepanek, kui täiendaw ettepanek, tuleb
esimeseks hääletamisele ja siis komis-
joni ettepanek. Kes on rhs. Tulp'i ette-
paneku poolt, neid palun käed üles tõsta.
(Hääletatakse.) Nähtawa ena-
musega on ettepanek wastu
wõetud. Kes on komisjoni
aruandja ettepaneku poolt? (Hääle-
tatakse.) Nähtawa enamusega
on ka see ettepanek wastu wõetud.

**6. Wabariigi ter-
wishoiu keskkor-
ralduste seadus
— I lugemisel.**

Terwishoiu
kommissjoni aru-
andja **K. Konik**:
Käesolew seadus on
nõnda öelda põhisea-
dus terwishoiu alal. Et meie ei saa en-
disi Wene riigi seadusi tarwitada muutun-
ud olukorra tõttu, siis oleme praegu sel-
les küsimuses täbaras seisukorras. Meil
puuduwad wõimalused näiteks wälja töö-
tada kutsetegewuse seadust arstidele ja
ämmaemandatele. Samuti ei saa meie
mitte wälja töötada terwishoidlikkude
alamorganide seadust, näiteks terwis-
hoiu kuraatorite seadust linnades, maa-
kondades ja waldades, sest kui meil kesk-
korralduste seadust ei ole, siis ei tea kel-
lele järgmised terwishoiu organid allu-
wad. Käesolew seaduseelnõu on wälja
töötatud terwishoiu peawalitsuse poolt.
Peale selle anti see seaduseelnõu arstide
seltsi kätte läbiwaatamiseks. Selle sea-
duse waatasid läbi arstide seltsid Tallin-
nas, Tartus ja Pärnus. See waadati
läbi ka Wõru maakonnas ja Wiru maa-
konnas. Arstide seltsidega koos arutati
see seadus terwishoiu peawalitsuse poolt
Tartus ja Tallinnas mitu korda läbi, ja pä-
rast arutamist läks see seadus juriidili-
sesse komisjoni. Kuna aga juriidiline
komisjon oma poolt selle seaduse ära
andis, läks ta Asutawa Kogu poolt asuta-
tud terwishoiu komisjoni, kus ta oma-
kord läbi waadati.

Selle seaduse üldine põhijoon on see, et keskwalitsus on katsunud oma agentidest kohtade peal wabaks saada. Mujal riikides ja ka Wene riigis oli olukord seesugune, et keskwalitsus agendid kohtade peal pidas. Wiimaste töö ei olnud suur. Selle seaduseelnõuga on katsutud kokkuhoidlik olla wäljaminekute mõttes. Kõik aruanded ja arwustikud peawad osakonnadest läbi minema, sest ükski linn ega maakond ei saa terwishoiu alal süstemaatiliselt töötada, kui temal täielikku ülewaadet ei ole kõigist oma maakonna piirides ettetulewaist terwishoidlikkudest asutustest. Kõik arwustikud ja aruanded peawad maakonna terwishoiu osakonnast läbi käima, kui linna ja maakonna terwishoiu osakond tahab saada täieliku ülewaate oma piirkonna terwishoidliku seisukorra üle. Terwishoid on seesugune asi, seal ei saa öelda, et waadake, see on omawalitsuse töö ja see on keskwalitsuse töö, waid seal on küsimused üksteisega nii seotud, et ainult ühisest korraldusest ja ühisest tööst juttu wõib olla. Kõik teated isiku korterist peale ja tema ümbrusest peale jooksewad kokku terwishoiu osakonda ja kõik terwishoiu osakonnade teated tulewad kokku terwishoiu peawalitsusesse, nii antakse teateid ühest kohast teise, ja sellepärast on loomulik, et kõik, mis ühes terwishoiu osakonna piirkonnas sünnib, peab esimesel joonel kohalikus terwishoiu osakonnas teada olema. Sellepärast ei ole meil mitte nagu mujal riikides, — Wenemaal enne oli ja Öhtu-Euroopa riikides on — 3 jaosse jaotatud, waid 2 jaosse: terwishoiu omawalitsuse asutus ja terwishoiu keskwalitsus. Mõlemad on seotud riigi terwishoiu nõukoguga. Näeme ka mujal riikides, et ilma seesuguse eriteadusliku nõukoguta ei ole wõimalik terwishoiu küsimusi korraldada. Riigi terwishoiu nõukogu on moraalseks toeks riigi terwishoiu peawalitsusele, kes seadusi wälja töötab. Seega ei jaota seadusi wälja mitte terwishoiu peawalitsus, waid terwishoiu nõukogu waatab seadused läbi, enne kui nad ministeeriumidesse, seadusandlikkudesse asutustesse lähewad. Siin on öeldud, et riigi terwishoiu nõukogu tuleb üks kord aastas kokku. Ma tähendan, et kui elu loomulikku rada liigub, siis ei ole seadusandlikul asutusel tarwis rohkem kui kaks korda aastas kokku tulla, ja enne seda, kui seadusandlikud asutused kokku tulewad, tuleb ka riigi terwishoiu nõukogu

kokku. Selleks ajaks peab terwishoiu peawalitsus seadused walmis töötama ja riigi terwishoiu nõukogu waatab nad läbi, kust nad siis edasi lähewad walitsusele seadusandlikul alal. Wõiks wahest ehk öelda: miks terwishoiu nõukogus ainult eriteadlased on ja miks ei ole seal ka teisi wäljaspool seiswaid isikuid, kes niisama sõnaõiguslikud oleksid. Ma arwan aga, et seaduse ainult siis hästi wõib wälja töötada, kui seda eriteadlaste poolt tehakse, muidugi lähewad nad ju pärast seadusandlikkudesse asutustesse, kus ka wäljaspool eriteadust seiswatel nende kohta sõnaõigus on. On ju seadus palju kompetentsem, kui ta wälja on töötatud sellekohaste eriteadlaste poolt. Siis on märkuses ka öeldud, et sellel nõukogul on õigus asjatundjaid nõukogu istumistele kutsuda.

Siis teiseks wõib tulla küsimus, et miks ei ole meie terwishoiu peawalitsus nii korraldatud, nagu mõnel pool Öhtu-Euroopas, kus terwishoiu ministeerium on asutatud. Ma pean selle peale wastama, et meie oma wäikestes oludes seda sugugi ei pruugi luua, tema läheks kulukaks ja teiseks poleks tal ka mõtet, kui et terwishoiu peawalitsuse töö takistatud ei ole. Senni töös takistusi olnud ei ole, mina usun, et ka tulewikus on terwishoiu peawalitsusel täielik wõimalus wabalt töötada.

Edasi tuleb linna ja maakonna terwishoiu nõukogu küsimus, mis mõlemas ühesugune peab olema. Meil praegu seda ühtlust ei ole, linnades aga on ta endise Wene seaduse järele olemas komisjonide näol. Ma arwan, et keegi selle poolt ei räägi, et komisjonid tuleksid alles jätta, sest tegelik elu on seda näidanud, et komisjonid oma ülesandeid täita ei suuda. ja nii on näiteks Tallinnas katsutud nendest komisjonidest nõnda mööda minna, et on nende kõrwale mitmesugused bürood wõi osakonnad asutatud, mis töowõimulised on, ja ma arwan, et praegu igalpool läbi tungib see nõudmine, et peaks seesuguse wastutawa ameti eriteadlastega eesotsas sisse seadma. Terwishoiu osakonnale oleks linna-maakonna terwishoiu nõukogu toeks. Tema wäljatöötatud seadused läheksid linnawalitsusesse kinnitamisele. Nii siis wõib iga linnawalitsus kindel olla, et otsus, mis sisse on tulnud, täiesti eriteadlaste otsus on. Siin on jällegi märkus juures, et nõukogul on õigus asjatundjat omale abiks

wõtta. Kõigerohkem wast sünnitab waidlusi järgmine küsimus, mis käsitab terwishoiu osakonna juhataja wõimupiire ja seda wahekorda, mis linnawalitsuse ja terwishoiu osakonna juhataja wahel olemas on. Terwishoiu osakonna juhataja peab tingimata eriteadlane olema, ja loomulik on ka, et meie seda eriteadlast mitte teatawa aja peale ametisse panna ei wõi, näiteks nelja aasta peale. Praegu on meil õige keeruline seisukord maakondades ja linnades: ühel pool on terwishoiu osakondade juhatajad maakonna ametnikud, teisel pool ei ole nad mitte maakonna ametnikud, waid walitsuse liikmed. Et eriteadlane wõiks walitud saada 4 aasta peale, sellest ei wõi juttugi olla, sellepärast, et ei leidu ühtegi eriteadlast, kes tuleks linna arstiks, ja nelja aasta pärast wõidakse talle öelda, et ta ametist wabastatud on. Tahab arst linna wõi maakonnaarstiks saada, siis peab tema erialaks sotsiaal-meditsiini wõtma ja 4 aastat läheb ära selleks, et arst ennast sisse töötab. Wõin kindlasti öelda, et arste ei leidu, kes seesuguse töö oma peale wõtaksid, ja meie jääksime ilma linna- ja maakonnaarstita. Meil ei ole ka praegu linna- ega maakonnaarste olemas. Praegu ei julge ka keegi linnaarstiks hakata, sellepärast et teada on, et ainult 4 aasta peale tahetakse walida. Linnaarst, kes oma erialaks sotsiaalse meditsiini wõtatab, ei saa kaasa sammuda praktiliste meditsiini küsimustega ja peab neist maha jääma, et nelja-aastasest tööst lahkumise korral jääks see arst lageda peale. Tarwis on wastutawaid ametnikke panna osakondade peale, kes määramata aja peale walitakse. Seaduses ei ole sugugi ära tähendatud, et see osakond töötaks täiesti iseseiswalt. Iseseisew ei saa ta olla, waid kuulub linnawalitsuse alla, sest linnawalitsus wastutab kõigi linna osakondade tööde eest. Praegu on nii, et linnanõunik juhatab osakonda, linnanõunik on see, kes alla kirjutab, ja ametnik on tegelik asjaajaja. Tallinnas on see nii wälja kujunenud, terwishoiu osakond oli esimene, kes oma tööd ümber muutma hakkas. Suure waewaga loodi Tallinnas nõndanimetatud terwishoiu büroo, kelle juhataja on arst, ja terwishoiu büroo kõrwal on arstide nõukogu. Tallinnas töötab praegu kaks orgaani: wana komisjon ja terwishoiu büroo. Nüüd tuleb üksainukene küsimus ära otsustada, kas on hea, et kaks isikut ühte ja sedasama

asja ajawad. Mina isiklikult olen kolm aastat terwishoiu büroos töötanud, tunnen seda wäga hästi ja wõin niipalju öelda, et seitsaadik, kui Tallinna linnale terwishoiu büroo loodi, et seitsaadik on wõimalus olnud töötama hakata ja see töö on edenenud. Kui mina terwishoiu büroo juhatajaks olin, siis oli härra Martna linnanõunikuks, ja ma pean ütleva, et härra Martna'ga meil küll halba wahekorda ei olnud. Härra Martna wõttis minu töö heaks ja ei teinud ühtki märkust, aga ma ei tea öelda, kas kõik nõunikud on nagu härra Martna. Ma ei saa seda uskuda, et iga nõunik seesugune oleks, kel iga terwishoiu asja kohta arusaamine oleks. Peab üks juhataja olema ja nimelt arst, kelle amet täiesti wastutaw on. Selles seaduses ei ole ma sugugi mõelnud, et wastutaw ametnik ei peaks linnawalitsuse wõi selle juhtnõotide järele käima. Kui terwishoiu osakond aastaeelarwed kokku wõtatab, siis tähendatakse aastaeelarwetes üles, mis meie sel aastal teha kawatseme ja mida luua tahame. Aastaeelarwete kinnitamisega annab linnawolikogu juhtnõõrid ja nende piirides peab osakond iseseiswalt töötada wõima. Tuleb aasta jooksul midagi uut tarwis, siis ütleb jälle linnawolikogu selle kohta oma sõna. Mina ei ole seda sugugi mõelnud, ega ole seaduses ära tähendatud, nagu mitmelt poolt kuulda on, et linna terwishoiu osakond ei käi kontrolli alla. Mina isiklikult arwan, et tulewad wastutawad ametnikud tööle panna, isenesest mõista määramata aja peale, et nad saaksid wälja areneda, ja et põhjusteta neid mitte lahti lasta ei wõi. Kuidas wahekorda luua linnawalitsuse ja osakonna wahel? Kui linnanõunik iga osakonna tarwis määrata, siis läheb see wäga kulukaks. Praegu on pea igal linnanõunikul 2 osakonda wõi rohkem käes ja nad ei suuda muud teha, kui rahatshekkidele alla kirjutada, kuna asju asjaajaja ajab. Linnawalitsus annab juhtnõõre, mille järele osakonna juhataja käima peab. Kontroll peab tingimata olema osakonna üle. Minu arwates tuleks meil terve omawalitsus nii sisse seada, et osakonnad wastutawate ametnikkude juhatuses alla tulewad anda ja siis ühe linnanõukogu liikme kätte mitu osakonda. See linnawalitsuse liige oleks kontrolliks osakondadele ja tema kohus oleks linnawalitsuse ja osakondade wahel ühendawaks lülilik olla informatsiooni

mõttes. Ta peab alati linnawalitsusele teatama, kuidas osakondades asjaajamisega lugu, kas talitatakse linnawalitsuse tahtmise järele või mitte. Kui linnawalitsus leiab, et tema tahtmise järele mitte alati asju pole aetud, siis on tal õigus ka ametnikku selles wastutusele võtta või tema käest seletust arusaamatuste kohta nõuda. Sellega walwaks linnanõunik ainult asjade käigu üle, kuna väikeste asjade sisusse tungida temal võimalust pole. Sel wiisil looksime meie terwishoiu alal ja üldse omawalitsuse alal uue ajanõuete kohasema korralduse, mis sugugi sarnane põleks, kui meie siiamaalne automaatlik linnawalitsus. Sel kombel võiksime meie ka vähema linnanõunikude arwuga läbi ajada, mis majanduslikus mõttes kasulik. Juba nüüdki on meil paljudes maakondades see põhimõte maksma pandud. Meie näeme, et mõnes maakonnas 10 walitsuse liiget töötawad, näiteks Tartu maakonnas, kuna aga teistel seal kõrwal 3—4 maakonnawalitsuse liiget asjaga toime saawad, töö wastutawate ametnikkude wahel ära jagades. Sellega on tegelikult see uus süsteem juba ellu wiidud, ja ma ei usu mitte, et neis maakondades, kus maakonnawalitsuse liigete arw suurem, asju paremini aetaks, kui seal, kus 3—4 isikut sellel kohal töötab.

Kõike ettetoodud silmas pidades, teen Asutawale Kogule ettepaneku selle seaduseelnõu I lugemisele üle minna.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja Konik on ettepaneku teinud selle seaduseelnõu I lugemisele üle minna. (Hääl etatakse.) Nähtawana musega on ettepanek wastu võetud.

J. Jans (sd.): Komisjoni aruandja paneb oma terwishoiu korralduse seaduse aluseks huwitawa põhimõtte, nimelt et Eesti wabariigis kõiki asju ainult eriteadlased ajama peaksid, see on ka § 1-ses terwishoiu nõukogu kokkuseades ette nähtud. Teine tähtis mõte, mis siin ette toodi, oli see, et maakondade ja linna terwishoiu osakondade juhatajad walitaks määramata aja peale, õieti eluks ajaks. Harilikkude linna- ja maakonnawalitsuse liikmete ümberwalimiste puhul ei tuleks nemad mitte ümberwalimise alla. Need põhimõtted on sedawõrd tähtsad ja sedawõrd kaugeleulatawa mõjuga, et nende juures pikemalt peatama peab,

ja minu arwates on nad isegi nii tähtsad, et nendest ära oleneda võib käesolewa seaduseelnõu wastuwõtmise küsimus. Asi seisab selles, et meil ju ka tsariajal maakondades ja linnades asjaajajad on eriteadlased olnud ja nemad ka mitte ümberwalimiste alla ei käinud, ometi ei olnud nad kõigeparemad oma kohal. Mis sellesse puutub, et walitsema peaksid eriteadlased, siis ei ole see mõte mitte uus, teda on omal ajal Kreeka mõttetark Plato üles võtnud, leides ja seletades, et riiki ainult filosoofid walitsema peaksid, ja tegelikult on seda mõtet, kui ma mitte ei eksi, hiinlased praktiseerinud. Eriteadlased ei ole aga mitte alati need kõigeparemad asjaajajad. Eriteadlane, ta võib oma erialal küll tubli teadlane olla, kuid tal wõiwad mitmed omadused puududa, mis teda heaks korraldajaks teeksid. Kui keegi ülikooli arstina on lõpetanud, ei tähenda see ju ometi veel mitte, et ta ühes sellega ka kohe hea administraator on. Tema võib ülihästi inimesi arstida, kuid korraldada ja terwishoiu osakonda otsustabekohaselt juhatada ei pruugi ta veel mitte osata. Asjaajamine nõuab eriteadlastelt, kellele see peale pandud, veel midagi muud, kui tema eriala teadmist. Terwishoiu nõukogu on eelnõu järele kokku seatud ainult arstidest ja apteekritest. Need ei pruugi aga tingimata inimesed olla, kes kõiki rahwa hädasid tunnewad. Arstitaw rahwas peaks ka enesest ise kosta wõima. Järelikult oleks minu arwamine, et terwishoiu nõukogu luues ei tuleks mitte ainult selle peale rõhku panna, et seal eriteadlased olemas oleksid, waid et seal ka inimesi oleks, kes tegelikult rahwaga kokku puutuwad, kes oma äranägemise järele teawad, kuidas terwishoiuga lugu on, ja seda terwishoiu nõukogus toonitada wõiksid.

Mis puutub sellesse, et linna ja maakonna terwishoiu osakonna juhataja tuleb alaliseks walida, siis peaks see põhimõte üldiselt nii maksma pandama, et mitte ainult arstid ei ole need, kes ümberwalimise alla ei käi, waid kõik maakonna- ja linnawalitsuste liikmed. Seal on näiteks ehitusosakonna juhataja, mispärast ei tule tema teadmisi niisama hinnata. Kui oletatakse, et tarwis on erioskust, et tarwis oma ameti piirkonda tunda, siis peaks ehitusosakonna juhataja kohta needsamad määrused maksma panema, kui terwishoiu osakonna juhatajagi kohta. Niisama oleks töö- ja hoolekande osa-

konna juhatajaga lugu, ja wõtame kõik omawalitsuste asutuste liikmed kordamööda läbi, siis näeme, et muid sinna wälida ei tohi, kui neid, kes täiesti eriteadlased ja kaua aega seda ametit on pidanud. Lõpuks tuleb siis wälja: üks linna-wõi maakonnawolikogu, see walib juba igawese aja peale maakonna- ja linnawalitsuse liikmed ära, ja teistel linnawolikogudel ei jää peaaegu mitte midagi teha, asjatundjad ajawad asja, ja töö on korras. Sennise praktika järele on aga teada, et niisugune korraldus ei anna mitte soovitatuid tagajärgi, on teada, et eriteadlased ei ole mitte need kõigeparemad asjaajajad, seal on palju isiklikke, poliitilisi ja muid põhjusi, mis kõik kõrwalkaldumist nõuawad. Ma ei eita mitte eriteadlast, waid tunnistan ainult seda, et tingimata tarwis on, et elanikkudel mõju oleks ametnikkude peale, kes nende asju on ajama pandud, et need ametnikud ennast rahwaga ühenduses tunneksid ja sellel sihil asju ajaksid, mis wiimaste huwitele wastab. Ei ole ametnikkudel seda teadmist mitte, on nad selle mõju alt wälja eraldatud, siis tulewad tingimata niisugused olud nähtawale, mis soovitawad ei ole.

Härra Konik eitab nähtawasti demokraatiat, kui walitsemiswiisi, ta oletab, et demokraatia on niisugune walitsemiswiis, mis tingimata omawalitsuse asjad sassi ajab. Noh niisuguseks oletuseks ei leia meie kultuurrahwaste juures igatahes nüüd mitte näiteid. Kuigi mõni üksik omale pehme koha leiab, siiski ei wõi niisugust nähtust üldistada. On olemas muidugi ka sellel alal kõrwalkaldumisi kultuurrahwaste juures, näiteks rewolutsiooni silmapilkudel, kus seda wõib juhtuda, et oskajad ja asjatundjad kõrwalkaldekse ja teised palju wähemate teadmistega nende asemele astuwad. Kuid et seda asjaolu alaliseks tunnistada, seda meie oletada ei saa, wähemalt meie sennised omawalitsuse asutused ei ole seda mitte tõendanud. Kui ei ole kuskil asjatundjaid ametis, siis sünnib see sellepärast, et praegu niisuguseid inimesi saada ei ole, seda wõib isegi igäüks tähele panna, kes praegusi kuulutusi silmab.

Siis weel üks härra Konik'u oletus, et kui arste iga kolme aasta tagant wälida, siis nad kohapeale ei tule, et oma endist praksist mitte kaotada, sest kui ta ümber walitakse, jääb ta uulitsale, ja ei ole enam mingisugust teenistust. See

motiiv kõlbab kõigewähem. Igatahes ei tohiks käesolew seadus mitte selleks olla, et üksikutele ametit muretseda, waid peaks üldsuse huwisid silmas pidama. Inimene, kes täiesti asja tunneb, kui ta ümberwalimistel sennises maakonnas wõi linnas aga enam teenistust ei leia, siis leiab ta igal tingimusel mujal teenistust ja ei pruugi sugugi karta, et ta uulitsale jääb.

Siis weel, kuidas mõtleb härra Konik seda, kui walitakse uus linna- wõi maakonnawalitsus, kes sennist arsti ta poliitiliste waadete pärast wõi muudel põhjustel ei salli, kas ta usub siis, et selle põnewa wahekorra juures wõimalik edasi on töötada? Mina arwan, et see mitte wõimalik ei ole; ühel wõi teisel wiisil pressitakse see ametnik ikkagi sealt kohalt minema, ja sellepärast ei saa seadus neid sihte kätte, mida härra Konik siin loodab kätte saada wõiwat. Mina arwan, et selles eelnõus ettenähtud arstide pika wõi määramata aja peale walimise põhimõte ei ole wastuwõetaw, niisamuti ei ole ka wastuwõetaw see põhimõte, et terwishoiu nõukogus tingimata kõik arstid eriteadlased oleksid. Minu arwates peab nõukogusse ka teisi inimesi juurde walima, kes igapidi riigi terwishoidliku seisukorra kohta informeeritud oleksid ja elanikkude huwisid kaitsta wõiksid. Teen ettepaneku, et see seaduseelnõu komisjoni tagasi antaks, nende kahe ülemalloodud põhimõtte läbiwaatamiseks ja teostamiseks.

J. Piiskar (sr.): Rhs. Jans on juba peapõhimõtete peale, mis selles seaduseelnõus iseloomulikud paistawad, tähelepanu juhtinud. Tahaksin oma poolt lisaks ainult mõne nähtuse peale täheledada. Kõigepealt on huwitaw tähele panna selle seaduseelnõu § 1., kus ette nähtud terve rida peawalitsusi meie terwishoiu alal. Minule on täiesti selgusetu, kuidas ja mistarwis meie terwishoiu aparaat nii laialiseks on aetud. Läänud aasta eelarwete läbiwaatamisel rõhutati isearanis seda tendentsi ja kriipsutati alla, et meil ametnikkude arw kipub suureks minema. Meil luuakse asutusi, ilma et neile oleks wõimalik tööd anda, ja tihti ei tea asutused oma wõimupiiregi. Asutawas Kogus pääsis wõidule tendents, mis püüab sellega wõidelda.

Terwishoiu peawalitsuse juures on kõigepealt arstiosakond, kellel oma juha-

taja on, siis on apteegiosakond oma juhatajaga, siis on sõjawäe ülemarst. Need kolm osakonda on enam-wähem arusaadawad, nii et nad iseseiswate osakondadena püsida wõiksid. Peale selle on aga weel wangimajade ülemarst. Kujutage nüüd omale ette seda wangimajade ülemarsti ja seda suurt wangimaja arstide küllust, millel isegi tarwis on ülemarst, ehk koguni nõndanimetatud kindral. Edasi on raudteede ülemarst. Nii näen ma selles seaduseelnõus tendentsi suure hulga osakondade loomiseks, nii et mõne kohta tuleb kahelda, kas sellel ülemarstil enam alamt arsti ongi, keda ta juhataks. Selles mõttes ei ole eelnõu küllalt kokkuhoidlikult kokku seatud ja sellepärast oleks soowitaw, et komisjoni aruandja näitaks, missuguste wadjaduste tõttu on niisuguse suure hulga osakondade loomine tarwilik, kas need osakonnad juba töötawad ja kui suured on nad praegusel silmapilgul.

Edasi on eelnõus linna ja maakonna terwishoiu osakondade loomine. Samad ülesanded, mis käiwad terwishoiu peawalitsuse alla, on üles loetud ka linna ja maakonna terwishoiu osakondade kohta. Ei ole arusaadaw, missugusel määral ja ulatusel käib järelwalwe apteekide, ladude, laboratooriumide jne. üle — terwishoiu peawalitsuse alla ja missugusel mõõdul linna ning maakonna terwishoiu osakondade alla. Kuid see on rohkem seaduseelnõu tehniline küsimus. Kui aga asuda terwishoiu osakondade konstrueerimise juurde, siis wõib siin wäga iseloomulikke nähtusi leida. Siin on muuseas nõndanimetatud maakonna ja linna terwishoiu nõukogud. Selle nõukogu liikmed on kõigepealt linna wõi maakonna terwishoiu osakonna juhatajad, siis linna wõi maakonna teenistuses olewad arstid ja lõpuks linna wõi maakonna apteekide esitajad. Meil ei ole praegu peaaegu kuskil linnaapteeke, samuti ka maakonnaapteeke ja sellepärast jääwad loomulikult apteekide esitajad ära. Meie kuulsime linnade kongressil aruande puhul, et suuremas jaos linnades ei ole weel haigemaju olemas, tähendab, ei ole ka haigemaja arste. Meil jääb järele ainult linnaarst. Wõib tulla, et meie wäikestes linnades terwishoiu nõukogu seisaks koos ainult ühest linnaarstist. Sarnast võimalust on wist ka komisjon ise ette näinud, sest seaduseelnõu § 15. on öeldud, et vähemad linnad ja maakonnad wõiwad

ühineda terwishoiu nõukogu loomisel. Ma kujutan ette meie uut linna Petserit, Haapsalut, Paldiskit, — need linnad peaksid arwatawasti ühinema, et omale terwishoiu nõukogu luua. Ühinemine on aga raske, ja selleks tuleb alles wõimalusi otsida, sest Petseri naaber on suur Tartu ja wäikese Paldiski naaber on suur Tallinn. Nõukogu konstrueerimine jääb aga küsitawaks. Mis on siis terwishoiu nõukogu ülesanded? Muuseas on nõukogu see, kes peab linnaarsti kandidaadi ette panema. Kui aga nõukogu koosneb ainult ühest linnaarstist, siis on ka kandidaadi ülesseadmine wäga raske ja jääb samuti küsitawaks. Edasi leiame paragrahwi, mis ütleb, et linna wõi maakonna terwishoiu juhatajaks on arst, kes osakonna tegewuse eest wastutaw on. Minule ei puutunud seaduseelnõu esialgsel lehitsemisel silma, kuidas ja kelle ees ta wastutaw on. Eelmises paragrahwis on öeldud, et ta töötab eelarwe piirides iseseiswalt ja ühes järgmises paragrahwis on öeldud, et maakonnaarsti wõib ametist tagandada ainult kohtu teel. Siin ja seal on omawalitsustes nähtusi olnud, kus arstid endisest ajast juba ametis on, kellel iseäralikku huwi ei ole linna wõi maakonna terwishoiu vastu. Nad asuwad sellel seisukohal: mida vähem teed, seda vähem eksid. Kohtulikule wastutusele arsti sarnasel korral wõtta ei saa, sellepärast, et ta ka mingisugust kaelakohtulikku kuritegu teinud ei ole. Sellest järgneb, et tähendatud ametnikku ei wõi mitte üldse tema tegewuse eest wastutusele wõtta. Öeldakse: meie peame linna omawalitsuse tegelastele sarnase seisukoha looma, et nad tunneksid ennast alalistena ja wõiksid ennast nõnda öelda elukutsetesteks ametnikkudeks arwata. Nende tegewuse hindamine ei wõi tulla mitte kõne alla tegewusetuse pärast, ja ei wõi neid ka sellepärast mitte wastutusele wõtta. Kuid see küsimus annab ennast kergesti lahendada, tuleb ainult teistsugune tee leida ja asi on korras. Peasi on aga see, nagu akl. Jans tähendas, et on asutud eitama üldise walimise põhimõtet: terve terwishoiu osakond on antud nimeetatud ametnikkude kätte ja isegi linnawolikogu ei wali mitte seda arsti, waid terwishoiu nõukogu paneb linnaametile ette, ja seaduses on öeldud, et walitud arst kinnitatakse terwishoiu peawalitsuse poolt. Siin wõib kindlasti öelda, et pannakse arst, mööda minnes wolikogust,

ametisse ja tema kätte antakse osakonna juhatamine. Ma küsin sellepärast niisama nagu eelkõnelejagi, mispärast tahetakse seda ainult siin, miks tahetakse seda ainult linna ja maakonna terwishoiuwalitsustega teha, mitte aga kõigi asutustega. Kui teatud põhimõtet mitte terwena läbi wiia ei saa, siis milleks teda üldse tarwitusele wõtta, ning tuleb siin kindlasti selle põhimõtte wastu waielda, mis selles seaduses on läbi wiidud. Mis puutub haigemajade ülewaldamisesse, siis on ka seal seisukoht olemas, mida just mitte kõigeõnnelikumaks ei saa lugeda. On loodud mingisugune lepituskommisjon, mitte just lepituskommisjon, waid mingisugune segakommisjon — nimi on ükskõik — ühise haigemajade asutamise üle. Lepituskommisjonis wõib olla 10 liiget, 5 kumbagilt poolt. Ta on otsuswõimeline, kui on kaks kolmandikku liikmeid koos. On aga linna ja maakonna omawalitsuste wahel haigemajade suhtes teataw hõõrumine, mis wõiks tulla sellest, et teine neist kulukandmist rohkem teisele ajab, siis wõib üks pool teisele liiga teha: ühelt poolt tuleb 5 liiget kokku, kuid teiselt poolt juhtub aga 2 tulema ja nende seas ka nimetatud arst, kes ei pruugi mitte huwitatud olla rahalisest küljest, ning suuremal poolel on wõimalik vähemal poolele kohustusi peale suruda, ja sellel poolel, kes alla surutud, ei ole wõimalust wastu protesteerida, sest seaduses on selgesti öeldud, et komisjoni otsus on linna omawalitsusele ja maakonnanõukogule lõpulik. Ma ei hakka mitte iga wäiksemat asja siin toonitama, waid toonitan sedasama, mis kõneles natukese aja eest akl. Jans — seadus komisjoni tagasi anda.

K. Wirma (sd.): See eelnõu, wõi õigem selle eelnõu osa, mis puudutab linna- ja maakonnawalitsuste terwishoiu osakondi, on üks osa meie omawalitsuse seadusest, ja kui arwatakse tarwilikuks seda osa meie omawalitsuse seaduse osadest paremini wastu wõtta, kui üldist omawalitsuse seadust, ja nähtawasti tuleb seda teha, siis on seal mingisuguseid wahekordi, mis sunniwad seda osa kiiremas korras lahendada. Kuid siiski selle seaduse sisu peab niiwiisi ehitatud olema, et omawalitsuse seadusega, mida meie edaspidi wastu wõtta kawatseme, ei pruugiks uuesti ümber töötama hakata terwishoiu seadusega wastuwõetud wahekordi. See küsimus on linna omawalitsustel praegu käsitamisel, ja Tal-

linna linnawolikogu otsusel anti sellega tutwustamiseks 10.000 marka wälja ja saadeti ka inimesi wäljamaale ja muretseti kirjandust, ning selles asjas wõeti eile linnade kongressil teatud seisukoht wastu. See seisukoht ei wõetud wastu ilma aluseta, waid eeltööde peale toetades. Sellepärast ei oleks otstarbekohane kõrwale jätta tehtud tööd. Linnade kongressil wõeti selles asjas otsus wastu, et linnade üksikud osakonnad ja ametid töötawad linnawalitsuse liikme juhatusel ja walwe all, ja teiseks, et linnades ja muuseas ka alewites, wõidakse awada isesuguseid osakondi. Käesolewas eelnõus ei ole aga öeldud, et wõidakse awada, waid on selgesti öeldud, et awatakse igas linnas ja maakonnas terwishoiu osakond ja selle osakonna juhtimisele antakse kindel käik, niisugune käik, mis wastolusid loob sellega, mis linnade kongressil wastu wõeti. Ja kui meie käesolewas seaduses antud wahekordi wõrdleme nende kawadega, mis omawalitsuse komisjonis arutamisel — olnud omawalitsuse seaduses näeme, siis näeme, et nende kawadega lähewad need wahekorrad wastamisi. Seal on ka öeldud, et kogukonnawalitsuse liikmed on ühtlasi wolikogu poolt määratud kogukonna majapidamise harude juhatajad. Ka siin on see seisukoht kindel, kuid igatahes wastupidine terwishoiu seaduses antud wahekordadega. Mina ei hakka pikemalt siin peatama, aga ma arwan, et kui ettepanek on tehtud see eelnõu komisjoni anda, siis oleks otstarbekohane seda mitte terwishoiu komisjoni anda, waid sellesama komisjoni kätte, mis omawalitsuse seadust läbi waatab ja korraldab. Sellepärast teen mina ettepaneku, et see eelnõu antaks omawalitsuse komisjoni, aga et terwishoiu komisjoni esitaja omawalitsuse komisjoni töödest osa wõtaks, kui seda küsimust seal arutatakse.

(Juhatama hakkab abiesimees **J. Westholm**.)

A. Weiderman (töer.): Eelkõnelejad on suurema osa mõtteid ära öelnud, millega mina päri olen, sellegipoolest lisaksin mõnda oma poolt juurde. Kui linna ja maa terwishoiu korraldust lähemalt silmitseda, siis näeme, et kohapeal terwishoiu asi on nõukogu ja terwishoiu osakonna käes. Osakonnal on juhataja, asjaajaja ja tarwilik osa kantseleiteenijaid. Osakonna juhataja on arst, kes wa-

litakse määramata ajaks. Nõukogul on nõuandew hää. Kui meie nõukogu koosseisu waatame, siis näeme, et sealt osa wõtawad ainult arstid, kes maakonna teenistuses on, ja ka omawalitsuse apteekrid. Wiimaseid mitmes maakonnas ei olegi, nõnda et õigemini öelda ainult arstid terwishoiu asjadest osa wõtawad, kuna teised kihid sealt kõrwaldatud. Teisi wõib sinna küll kutsuda, kui tarwis on, kuid ma arwan, et niisugust olukorda tarwitatakse wõrdlemisi wähe. Siin ühelt poolt tähendati, et wäiksemates linnades ei ole omawalitsuse arste suuremal arwul, siis tuleb wälja, et arst on osakonna juhataja ja tema on ka see terwe nõukogu. Suuremates linnades, kus olukord rohkem edenenud, ja tegewus suuremaks läinud, seal ei ole jällegi kõik need ette nähtud, kes peaksid terwishoiu nõukogust osa wõtma. Näiteks Tallinnas ei ole ära nähtud linna-keemik, kes aga terwishoiuga lähedas ühenduses on, siis ei ole ära nähtud tapamaja juhataja. Ma usun, et terwishoiu ala ei ole mitte üksi arsti tegewuse põhi, waid kõik seltskonnakihid peaksid siin huwitatud olema. Sellepärast peaks ka kõigil seltskonnategelastel terwishoiu alal suur sõna kaasa rääkida olema. Arstid, kui nad weel ametnikud on, on peasjalikult oma ringkonnas tegewad. Nõukogu koosseis peaks teistsugune olema, ka kohaliku omawalitsuse esitajad wõiksid sellest osa wõtta. Muidugi eriteadlastel on kõigerohkem õigust sellel alal öelda, kuid ka teised kihid peaksid siin kaasa rääkima. Käesolewa eelnõu järele on selle osakonna tegewus täiesti osakonna juhataja käes. Siin öeldakse küll, et osakond seisab linna kontrolli all. Kontroll ehk järewalwe seisab selles, et kuritarwitusi ei oleks, kuna aga osakonna juhataja sellelt maakonna wõi linnawalitsuselt, keda elanikud on walinud, juhtnõore peaks saama. Aga kuidas neid anda, kui seda ette ei ole ära nähtud. Igatahes peaks elanikkudel õigus olema oma poolt walitud juhatuse kaudu juhtnõore anda ja selles mõttes tuleks seda eelnõu muuta. Osakond töötab iseseiswalt eelarwe piirides, aga kes eelarwega tegemist on teinud, see teab, et eelarwe õieti öelda on kawatsus, kuna aga tegelik töö oleneb neist oludest ära, missugustes tööd tuleb teha. Sagedasti seatakse eelarwe kokku, aga olud ei lase selle järele talitada. Selles mõttes peab osakond lähedas ühenduses omawalitsusega olema.

Siis edasi tahtsime peatada § 24. juures. Siin on öeldud, et linna- wõi maakonnaarsti ametist tagandada wõib ainult kohtu teel. See tähendab, arst on täiesti määramata aja peale walitud, aga kui ta küllalt nendele nõuetele ei wasta, siis ei saa ametist tagandada, sest et kohtu teel karistatakse ainult kuritegusid. Kui osakonna juhataja oma seisukohale ei wasta, siis peaks jäetama omawalitsusele wõimalus teda ka kõrwaldada. Kui omawalitsus õieti ei talita, siis oleks wõimalus sellel osakonna juhatajal omale kohtu teel kaitset leida. Siin eelkõnelejad on tähendanud, et käesolew seadus on üks osa omawalitsuse seadusest, ja mina arwan, et terwishoiu osakonda ei wõi teistsuguse põhimõtte järele korraldada, kui muid omawalitsuse osakondi. Ma ei tee küll ettepanekut seda eelnõu komisjoni tagasi anda, sest et igatahes käesolew seadus on wäga kiire. Kui me üksikasjalisele lugemisele üle läheme, siis wõiks selles osas, mis linna- ja maakonnawalitsuste terwishoiu korraldust käsitab, muudatusi komisjoni eelnõus ette wõtta.

A. Rei (sd.): Ma tahan ainult wäikese märkuse teha. Nimelt paistab mulle riigi terwishoiu nõukogu, nagu ta siin eelnõus ette nähtud, liiga bürokraatlik asutus olewat. Wene endine riigikord tundis wäga palju sarnaseid „prisutstwiaid“, millest pidid kõiksuguste ametkondade, nagu kontrollkoja ja kameraalkoja ja teiste esitajad osa wõtma. Seda kohustust täideti apaatlikult, ilma huwitusega, nagu igawat kroonu käsku, ja kasu oli neist „prisutstwiatest“ wäga wähe. Kui meil tõesti tarwis läheb eriteadlastest nõupidamisi kokku kutsuda, siis saab seda ükskord aastas ilma mingisuguse seadusega wäga hästi korraldada. Meil tullakse wäga lahkesti ja heameelega igasugustele kongressidele kokku, — wõib olla koguni üleearugi sagedasti. Sellepärast oleks wist küll päris üleearune niisugust bürokraatlikku asutust seaduses ette näha ja temaga seadust liigsete paragrahwidega koormata. Sellepärast paneksin mina ette tõsiselt järele kaaluda, kas mitte parem ei oleks see nõukogu käesolewast seadusest hoopis ära jätta.

Juhataja **J. Westholm:** Sõna on rhs. Konik'ul.

K. Konik (töer.): Eelnõu on tegeliku elu tarwidustest wälja kaswanud.

Selle tarwidus on praegu Tallinnas olemas ja ilma selleta töötada ei saa. Ma kordan seda, mis eriteadlased ära on näinud. Ma ei mõtle seda mitte nii, nagu seda akl. Jans arwab. Eriteadlased loowad kompetentsemaid seadusi seadusandlikku asutusse. See seadusandlik asutus on linnas linnawolikogu. Mis puutub riigi terwishoiu nõukogusse, siis ei ole see mitte bürokraatlik orgaan, waid iga aasta tulewad enne eelarwete kinnitamist nõukogu liikmed kokku. See sünnitab linna ja maakonna ja terwishoiu peawalitsuste wahel elawa tegewuse, mis muidu neid üksteisest lahutab. Seal tulewad aga iga aasta üks kord nõukogu liikmed hädadega sinna, kus muul ajal peale bürokraatliku kirjawahetuse midagi ei ole, ja saawad suusõnal põhjalikult läbi rääkida, mis hädad neil on ja kas maakonnawalitsus saab neid kawatsusi läbi wiia. Kui terwishoiu peawalitsus oma eelarweid läbi waatab, tuleb üldiste küsimustena arutamisele, kuidas abiks olla ühele wõi teisele maakonna- ja linnawalitsusele. Ma näen selles elawat ja tungiwalt tarwilikku orgaani. Terwishoiu peawalitsus üksi ei wõi kõiki korraldada, kui tal ei ole kompetentne nõukogu seal kõrwal. Ma pean härra Jans'ile wastama, et minule mitte ei paistnud selge olewat, mis härra Jans tahab? Kas tahab ta linna terwishoiu osakonda walida eriteadlast, ametnikku wõi nõunikku? Kas tahab tema omawalitsust korraldada ametnikkude kaudu, wõi nõunikkude kaudu. Ma tähendan, et senni on meile elu wäga tarwilikuks teinud eriteadlased, kes osakondi juhatawad, ja on näidanud, et nõunikud meie asjad kraawi ajawad. Eriteadlased peawad ametis olema, selleks on meil Tallinnas selgeks eeskujuks oldud. Siin on terwishoiu osakond eriteadlasi wõtnud, niisama ka ehitusosakond ja peaks ka majandusosakond seda tegema. Kui nii tahetakse, et linna- ja maakonnaarst peaks kui osakonna juhataja ühtlasi linna- ja maakonnawalitsuse liige olema, keda kolme aasta peale walitakse, siis ei tule sellest midagi wälja. Kõigepealt ei jõua linna- ja maakonnaarst füüsiliselt selle tööga toime saada ja teiseks wõib ette tulla, et ta walitakse ja siis, kui parajasti jõudis ennast sisse töötada, ametist tagandatakse. Kui nüüd öeldakse, et teda ei pruugi ära walida, et tal ei pruugi ära minna, siis on harilikult asi niisugune, et linnawalitsuse liikmed sagedasti wahelduwad. Ma wõin

öelda, et just wiimasel ajal nõunikud niipalju wahetanud on, et ei kujuta omale üldse mitte ette, kuidas asju on saadud ajada. Mina olen näinud Tallinna linnawalitsuses nõunikke, kellel on mitmesugused osakonnad olnud käes ja mille juures nemad isegi kolme aasta wältusel ei jõudnud kõige asja sisse tungida, waid neil jäi ainult üle alla kirjutada, peasjalikult tshekkidele alla kirjutada, mis neile asjaajaja poolt ette pandi. Sennijani ei olnud linnanõunik wastutaw, wastutasid komisjonid. Komisjoni aga, kui koguorgaani, on raske wastutusele wõtta, nii et ühtki õiget wastutajat komisjoni töö eest ei olnud. Sellepärast ei läinud see töö hästi. Selle wastu waielda ei saa, et komisjonid tulewad kaotada ja wastutus osakonna juhataja peale panna.

Sellega, mis akl. Jans tõendas, et miks meie ei saa iga nelja aasta pärast walida linnaarsti, et ega meie ilma arstita ei jää, ei saa mina kokku leppida. Ei pruugi karta, et linnaarstametnik demokraatia huwisid wast silmas ei pea. Ma ütlen, et see arst, kes linna agulitega ja nende sabadega tuttaw ja kes tunneb neid keldrikorterite olusid, et seesugune arst ei saa tagurlane olla ja tema wõib ajajooksul wäga palju korda saata. Sotsiaalse meditsiini eriteadlaseks ei tee ühtki arsti weel diplom, waid ta on küps sisse tungima hakkama nendesse küsimustesse. Ja kui ta on just parajasti ennast tutwustanud nende küsimustega, siis tulewad walimised ja wõib tulla teine arst, kelle kätte asi antakse. Ma ütlen, et see oleks päris wõimatu seisukord. Kui nüüd seesugune eriteadlane sotsiaalmedik ametis on, ja kui tema kõik püüab läbi wiia, mis talle tema teadus ette kirjutab ja tema peab 4 aasta pärast oma erialalt lahkuma walimiste tagajärjel, siis ei julge keegi arst seesugust eriala omale walida. Öeldi, et wõib teises linnas walitud saada. Wahe on wäga suur, kas ma siin linnas olen wõi teises. Teises linnas on terwishoiuolud hoopis teised ja ikka peab sellega rehken-dama, et parem on, kui kauem ühe koha peal töötada saab, kus ümbruskonna olud juba tuttawad. Eriteadlasi teie ümberwalimisega iga kolme aasta järele amette ei saa, ja ma ütlen weel sinna juurde, et ükski tõsine arst teile niisugustel tingimistel maakonna- wõi linnaarstiks ei tule. Kui nüüd öeldakse, et see ei ole demokraatlik ja olewat demokraatia was-

tane, kui linna- wõi maakonnaarst ametnik peab olema, siis küsin ma, kas on see demokraatia wastane, kui muretsetakse hea eriteadlane, kes oskab asja ajada ja kas on see demokraatia wastane, kui ametis on eriteadlane, kes nii korraldada oskab, et see demokraatia huwidele wastab. Minu arwates seisab demokraatia huwides just see, et asju nii aetaks, et see demokraatia huwidele wastab. Seega ei ole sugugi selles seaduses ära nähtud, et linnanõunikku mitte ametisse panna. Kui selgusele jõutakse, et wastutaw ametnik peab olema, siis saame juba rääkida. Linnanõunikud muidugi peawad olema need, kes linnawolikogus wastutawad, aga ka ametnik peab wastutaw olema. Härra Piiskar tähendas, et kelle ees ta wastutab. Arusaadaw, et ta wastutab linnawalitsuse ees oma tegevuse üle. See on ju loogiliselt nii selge, et ta selle ees wastutab, kes teda on walmud ametisse, nimelt linnawalitsuse ees.

Mis puutub linnaarsti lahtilaskmisesse kolitu teel, siis wõib ju see paragrahw ära jääda. Temaga on tahetud ainult kindlustusi luua, et põhjusteta kohtute poolt ei tagandataks parteide huwides. Sellega ma ei taha seesugust mõtet kaitsta, et ei saaks lahti lasta, kuid ma ütlen, et meil on juba nähtusi olnud, kus lastakse põhjusteta lahti ja lühikese aja jooksul on juba juhtumisi, kus arstid maakonnawalitsusega kohut käiwad, mis saab siis tulewikus. Akl. Jans ütleb, et kes asja tunneb, see wõib, kui teda ühest kohast lahti lastakse, väga kergelt teises kohas kohta saada, kuid mina ütlen, et tal kindlustusi peab pikema aja peale olema, sest mina usun, et lühikese aja jooksul tööd kuigi palju teha ja kawatsusi läbi wiia wõimalik ei ole. Siin tähendati, et seaduses ei olewat ära tähendatud, mis käib maakonna- ja linnawalitsuse alla. Ma usun, et väga selgesti on öeldud, nagu ma tähendasin juba, et kõik niidid jooksewad keskaika kokku ja et terwishoidu lahutada ei saa. Keskwalitsuse alla jääksid apteegid, sest neid ei saa mitte omawalitsuste kaudu rewideerida, ja igal pool rewidente sisse seada, see läheks liiga kalliks. Meil on praegu 148 apteeki terwes riigis ja kui neid edaspidi rohkem, kas 248 wõi 348 kogub, ka siis wõib ühe keskwalitsuse rewidendiga läbi saada. Siis tähendati rhs. Piiskar'i poolt, et nõukogude osakondades ei olewat liikmeid olemas. Wõin tähendada, et

igas maakonnas saab olema 12—15 arsti, millest näete, et liikmeid peaks olema. Nagu jaotused näitawad, tuleb iga 6—7 tuhande inimese peale jaoskonna arst ametisse. Härra Piiskar ütleb ka, et selgesti ei olewat öeldud, missugused maakonnad ja linnad terwishoiu osakonna loomises ühineda wõiwad. Muidugi ei lähe meie Tallinn Tartu maakonnaga ühinema, waid ühineb ju kohalik linn maakonnaga. Mis puutub härra Piiskar'i ütclusesse haigemajade kohta, siis on see üks walus punkt, sest maakonna haigemaju pole meil peale ainsa Saaremaa maakonna haigemaja Kuressaare linnas. Keegi ei taha haigemaju ülewal pidada, waid öeldakse: haigeid wõib ju linna saata, meie maksame teile iga haige pealt. Sellega ei saa aga edasi ja sellepärast peab seaduses ära nähtama punkt linna ja maakonna ühistest haigemajadest. Ei wõi olla igal linnal ise ja igal maakonnal ise haigemaja. Ühised linna ja maakonna haigemajad ei wõi aga mitte niisugused olla, nagu need, mis meil praegu olemas on, waid nad peawad paremad olema. Siin on eitawalt räägitud lepituskommisjoni kohta. Mina isiklikult pean aga ütlema, et kui tuleb lahkuminek üksikutes rahalistes küsimustes, põhimõttelikult otsustawad linnad ja maakonnad enne ära, kuipalju rahwaarwuga wõrreldes kulusid tuleb kanda — ja kui meil siis sarnast lepituskoda wõi komisjoni ei ole, siis meie ühtki eelarwet õigeks ajaks läbi wiia ei saa ja raha ei saaks meie kunagi selleks ajaks, kui teda tarwis on. Ma ei leia sellepärast mitte, et lepituskoda wõi komisjoni asutamine mitte tarwilik ei oleks. Tahaksin lõpuks weel tähendada peapõhijoont, mis siif läbi käis. Ütlen nii palju, et kui tahetakse seesugune omawalitsuse seadus läbi wiia, et linna- ja maakonnaarst on walitsuse liige, siis ei saa meie tulewikus elu kuidagi tõsiselt parandada, sest ma pean ütlema, et linnaarstil, kes linnanõunikuna linnawalitsuses peab istuma, füüsiliselt wõimatu on tööga walmis saada, ja teiseks ei huwita linnaarsti sugugi kõik linnawalitsuse küsimused ja walitsuses istuda, ma kardan, et ta siis oma osakonna töösse sugugi ei suuda sisse tungida, nagu see praegugi on endise Wene linnaseaduse juures linnanõunikudega. Mina arwan seda ja olen täiesti selle poolt, et eriteadlikud ametid loodaks, ja et rahwas, kes neid on loonud, peab ka

nende üle walitsema ja rahwal peab ka teatud ülewaade olema ametnikkude töö kohta, kuid wahet tuleb tingimata teha ametniku ja eriteadlase wahel, tuleb aga ühine lüli leida ametniku, eriteadlase ja linnawalitsuse wahel. Siin tähendaksin selle peale, et sarnasel korraldusel korralikult tööd tehtud ei saa, mina olen aga seda asja nii ette kujutanud: linnawalitsus on ministeerium, ja linnawolikogu on see, mis parlament on, üldiste osakondade ametnikud on needsamad, nagu ministeeriumides osakondade juhatajad, ja mina ei saa aru, miks siin tahtakse lahkuminekut leida ja seal seda süsteemi halvaks pidada, mis siin hea on. Mina oma poolt paluksin Asutawat Kogu see seadus wastu wõtta; II lugemisel wõiks siis pikemalt arutada. Wõib olla lahkuminekuid, iseäranis teise osa juures, kuid üksikute punktide arutamisel saab kokku leppida.

J. Jans (sd.): Ma teen mõne lühikese tähenduse. Härra Konik'u seletusest paistab umbusaldus demokraatia wastu. Juhiin tähelpanu selle peale, et meie ajaloos ega ka praegusel ajal seda ei tea, see on demokraatia kõigesilmapaistwam nähtus. Ma tuletan meelde, et muiste Kreekamaa etteotsa olid lükatud kõige targemad mehed. Eestlased ei ole ka wiimaseid mehi walinud. Igaüks, kes tahab otsekohene olla, peab tunnistama, et on kõigetargemad mehed, kes leitud, etteotsa pandud, osalt ka riiki walitsema. Wenemaal, kus demokraatlikku korda ei olnud, seal kukkus tsaaririik kokku halbade riigimeeste pärast.

Härra Konik arwab, et eriteadlane kõigeparem asjaajaja on. Ma kuulsin uende kohtuskäimise kohta. Arst läinud ühes kohas suwitama ja jätnud külgehakkawad haiged ilma abita, seal peab kohut käima. Härra Konik'ul ei ole kohtuskäimine ette nähtud. (K. Konik, tões.: Sellega ei käida kohut, kes suwitama läks.) Arst ei wõi maakonnawalitsuse tööst osa wõtta. Ma ei tea, miks ta peab siis kõrwal seisma. Ma kujutan ette omawalitsuse korraldust, mina olen niowiisi wormuleerinud, ja siin on nende põhimõtte, mis härra Konik ette tõi: kogukonnawalitsus walitakse kogukonna poolt tema esimesel koosolekul wolikogu kestwuse ajaks. Walitsuse liikmete arwu määrab kindlaks wolikogu, arwesse wõttes kogukonna elanikkude

arwu ja töörohkest. Tingimised kogukonnawalitsuse liikmeks saamise kohta on ära tähendatud üksikute kogukonnaliikide kohta käiwates erimäärustes. Kogukonnawalitsus töötab: 1) kui kollegiaalne orgaan, ja kogukonnawalitsuse liikmed ajawad tööjaotuse põhjal iseseiswalt asju. Kollektiivselt otsustab kogukonnawalitsus 1) wolikogule ettepanedawa päewakorra üle, 2) kogukonna rahade ja waranduste kulutamise ning kogukonnamaksude ja kohustuste täitmise üle wolikogu poolt antud eeskirjade põhjal, 3) küsimuste üle, mis wolikogude poolt walitsuse, kui kollegiaalse orgaani ajada määratud, niisama ka küsimuste üle, mille kohta kogukonnawalitsuse esimees wõi liikmed ühise seisukoha wõtmise tarwilikuks peawad.

Kogukonnawalitsuse liikmed on ühtlasi wolikogupoolt määratud kogukonna majapidamise harude juhatajad. Seaduste, wolikogu eeskirjade ja kogukonnawalitsuste otsuste põhjal juhiwad nad iseseiswalt tegelikku asjaajamist ja on oma alal wastutawad.

Härra Konik kardab, et ei leidu eriteadlasi. Härra Konik arwab, et keegi ei tule kogukonda walitsema. Selle wastu ei waidle keegi, et inimesel peab oma asja kohta eriteadus olema, kuid härra Konik'u arwamist ei wõi ma toetada, et kogukonnawalitsusse isik walitakse, kes kuhugi ei kõlba, ja mujale teenistust ei leia.

M. Martna (sd.): Mina leian, et waidlus selle asja juures liig laiale alusele on läinud. Kui meie näiteks siin seda terwishoiuseadust wõi korraldust arutame, mispärast tungime meie siis nii sügawale linnawalitsuse määruste sisse, see annab oletada, nagu ei tahaks meie mingisuguseid asju lahus otsustada. Ma olin linnade kongressil, tulin sealt selle rõõmustawa muljega koju, et linnad tahawad wõimalikult iseseiswad olla. Linnad ei soowi, et neile siit Toompealt näpuga näidatakse — seda tee, seda ära tee. Linnade ja kogukondade elanikud, kes meid siia on walinud ja kes me keskwalitsuse oleme moodustanud — kui nad teadsid siia tarku mehi walida, siis waliwad nad neid ka kogukonna etteotsa, ja ülejäänud korralduse wõiksime meie wäga hästi nende eneste hooleks jätta. Kuidas nad seal oma terwishoiu asja, ehitusosa-

konda ja teisi asutusi sisse seada tahawad, see jäägu nende eneste asjaks. Lubage mul meelde tuletada, et ma Tallinnas 5 kuud enamlastega ühes linnawalitsuses olen töötanud. Mina sain linna organidest sel ajal niisuguse mulje, et need organid tõepoolest tingimata täiendada tuleksid asjatundjate poolest, ma nimetaksin sarnaseid asjamehi, nagu ma neid osakondade etteotsa soowitaksin, sekretärideks. Kuid ma mõtlen sedasama, mida härra Konik siin mõtleb, aga ma erinen temast arwates, et tubli arst — terwishoiu osakonna juhatajana mitte igane uue wolikogu walimise järele oma ametist ei pruugi lahkuda, sest tema on ju palgaline ametnik. Ta wõib sinna jääda 20, 30 wõi rohkem aastaks, kui ta ainult oma kohuseid linnawalitsuse ja linnaelanikkude wastu nõnda täidab, kui seda temalt nõutakse ja kui palju ta seda jõuab. Ka see pole mitte kaaluw, missugune fraksioon wõi partei uutel linnawalimistel linnawolikogus enamuse saab, see ei tee sugugi tingimiseks, et linnaametnikud sellepärast oma ametit wahetama peaksid. Kui meie praegu Tallinna linnaametnikke waatame, siis leiame sealt mehi, kes juba Aleksander III, Nikolai II, Kerenski, enamlaste ja sakslaste ajal on teeninud ja praegugi edasi teeniwad. Mikspärast linnaametnikud wanad ei wõi olla, kuigi linnawolikogu kokkusead parteilises mõttes uus saab? Ma soowiksin ja paneksin Tallinna linnawalitsusele ette, — teisi linnawalitsusi ma ei tunne, et terwishoiu osakonnas peaks praeguse asjatundja sarnane arst alaliselt ametis olema, ja nimelt mitte wähese palgaga, nii et ta mitte tunniks wõi pooleks osakonda ei jookse, waid kes päew otsa seal wiibides töötada wõiks. Ta peaks, nagu öeldud, niisuguse palga saama, mis tema tarwidusi rahuldab, nii et ta kogu oma tööjõu oma ametile pühendada wõiks. Sedasama nõuaksin ma ka ehitusosakonnalt. Ehitusosakonna eesotsas peaks tõesti mees olema, kes seda asja tunneb ja neid nõudeid täita suudab, mida see ametala temale peale paneb. Kuid ometi ei wõiks ehitusosakonna juhataja, kui ta ka arhitekt oleks, ise mitte plaane joonistada ja muud sarnast praktilist tööd teha, selleks ei jätku tal aega, muu laialine asjaajamine nõuab kõik ta tööjõu. Eelnimetatud tööd peab ta muidugi selleks määratud eriteadlaste hooleks jätma. Sellepärast ei ole ju mitte tähtis, et sarnasel juhataja

seisukohal just eriteadlane, siin arhitekt, peaks olema. Seal wõiks minu pärast kas wõi arst wõi apteeker olla, kui ta seda asja aga nii palju tunneb, kuipalju haritud inimene üldse ehitusest tundma peab. Kui sarnane, tawalistele nõuetele wastaw isik ametisse on palgatud, siis ei juhtu mitte seda, mida härra Konik siin kardab, et linnaelanikud tema ametiaja kestwust piirama peaksid. Sellega ei ole aga sugugi mitte öeldud, et linnaametnikke linnawolikogu lahti lasta ega nende asemele uusi panna ei saa. Ka siis, kui selle mehe tegewus tema walijatele ei meeldi. See ei lähe ju ometi mitte korda, see on täielik demokraatia põhimõtete eitamine, mis ju õieti need on, et rahwa tahtmine ja nõudmised igal kohal läbi wiidud peawad saama. Ma ei usu küll mitte, et tubli linnaarst sarnasel seisukohal linnarahwa huwidele wastu töötama hakkaks, olgugi et ka arste olemas on, kes üksteisega kokku puutudes küsiwad: kuidas äri läheb? (K. Konik, tões.: Millest paistab see wälja, et arsti lahti lasta ei saa?) Mina ei ütle sugugi mitte, et teda lahti lasta ei saa, ja üldse ei waata ma selle küsimuse peale mitte nii kardetawalt seisukohalt, nagu härra Konik. Ma usun, et kui linnawalitsus omale arsti walib, siis ta seda selle teadmisega teeb, et walitud teadusmees pikemaks ajaks, kui mitte eluks ajaks, linna kasuks oma teadmisi tarwitada tahab, nõnda kuidas ta seda oskab ja kuidas tema kohusetunne talle seda ette kirjutab. Teist wõimalust ei näe ma siin ja teist wõimalust pole ka tarwis. Ma olen selle poolt, et ka meil, nagu teistes linnades, kus linnaametnikke ajalehekuulutuste läbi otsitakse, niisugusel juhtumisel, kui mõnel linnawalitsuse koosolekul asjad arutamisel on, mis teatawat ametnikku tema eriteadlikkudes küsimustes huwitada wõiksid, et sarnasel korral nimetatud ametnik koosolekust hääleõigusega osa wõtma kutsutaks. Härra Konik' u kõnest wõib järeldada et need isikud, keda linnapea ametisse palganud, mitte ainult ametnikud ei ole, waid nad sellega ühtlasi ka linnawalitsuse liigeteks saawad. Tahab härra Konik konfliktide eest walijate ja palgatud eriteadlaseametniku wahel hoida, siis ei tohi ta mitte soowida, et eriteadlased — osakondade palgatud juhatajad — linnawalitsuse liigeteks saaksid. Just see kutsuks konfliktid wälja. Ma tahaksin toonitada, et

sarnane wiis meie uuendatud demokraatlikku linnawalitsusesse mitte tungida ei tohiks. Kõnealolewa seaduse juures ei tarwitse meil aga mitte linnaseadust arutama hakata.

Juhataja J. Westholm: Sõna on lõpukokkuvõtteks komisjoni aruandjal.

Aruandja K. Konik: Ma tahan veel kord toonitada, et ma mitte seda mõelnud ei ole, et linnawalitsus terwishoiu osakonda juhatawat linnaarsti üldse lahti lasta ei saaks. Seda võib linnawalitsus iseenesest mõista teha, kui isik nõuetele ei vasta, ma tahtsin ainult seda öelda, et seda ametnikku mitte 4 aasta peale ei walitaks, see tähendab senniks, kunni üks wolikogu kestab. Võib olla, et seaduseelnõu siin kohal selles mõttes mitte hästi redigeeritud ei ole, näiteks § 20-das, kus öeldud on: Linna- maakonna terwishoiu osakond töötab eelarwe piirides iseseiswalt.

See tähendab, ta töötab iseenesest mõista linnawolikogu näpunäidete järele, kuid raha väljaandmises võib ta teatavas mõttes muidugi iseseisew olla. Ta võib kulusid teha oma eelarwe-summadest, missuguseid ta waja näeb olewat, ilma et tal selle juures igakord linnawalitsuselt juhtnõore küsida tarwis oleks. Selle seadusega ei ole sugugi kõrwaldatud, et terwishoiu osakond eelarwe piirides iseseiswalt töötaks, ei ole sugugi kõrwaldatud asjaolu, et osakond ikkagi linnawalitsuse alla käib ja kuulub. Mina saan sellest wäga aru ja tean, et walitud linnawalitsus wastutaw on. On walitsusel head ametnikud just eriteadlased, siis on linnawalitsuse liikmetel palju kergem asju ajada, sest ma ei usu, et üksik walitsuse liige 4 aasta jooksul, wõtame näiteks Tallinnas, jõuaks sisse töötada heade tagajärgedega milleski linna osakonnas. On seal aga eriteadlane ametis, siis võib ta selle käest ülewaadet alati saada. Rhs. Jans'i arwates võib ka eriteadlane 4 aasta peale walitud saada, kuid et see linna- ja maakonnaarst olla võiks, see ei lähe, sest linnaarsti amet nõuab tööd, mis linna omawalitsuse töödest kaugemale ulatab. Kui aga rhs. Jans arwab, et meie ikkagi linnaarste walima peaksime, ja et head arsti ikka edasi walitakse, siis ei wõi ega saa mina seesuguste lootuste peale seadust rajada. Ei ole õige, et arstid ootawad ainult järke, ümberpöördukt,

ükski tõsine arst ei julge linnaarstina töötama hakata, kui ka talle kindel palk määratakse, millega ta hästi ära elada võiks, kuna ta teab, et tal see koht arwatawasti mitte kauaks ei ole. Meie räägime härra Jans'iga kahte üksteisele wastupidist keelt. Ma saan aru, mis akl. Martna mõtleb, et linnanõunik on wastutaw wolikogu ees, kuid peab looma linnanõuniku ja osakonna juhataja eriteadlase ametniku wahel kindla wahekorra. Võib tulla juhtumisi, kus eriteadlane mitte töötada ei saa iga linnanõunikuga. Praegu on Tallinnas näiteks ehitusosakonna juhatajaks kümnik ja tema all ametis inseneerid. See on loomuwastane, ja kui mitte selge wahekord ei looda, siis võib töö selle all kannatada. Peale selle ei usu mina mitte, et igakord tabawalt walitud saaks, et nagu härra Jans ütleb, walimise juures alati wastaw isik walitakse, ma ei usu mitte, et walimisega igakord naela pihta trehwatakse. Ma loodan ja soowin, et paremad walitud saaksid, aga see ei sünni mitte igakord. Selle seaduseelnõuga tahtsin ma natuke kindlustust anda seaduses tähendatud isikutele, neid natukene kaitsta.

Juhataja J. Westholm: Läbi-rääkimised on lõppenud. Ettepanek on tehtud komisjoni aruandja poolt eelnõu I lugemisel wastu wõtta. Teine ettepanek on rhs. Jans'i poolt ja Wirma poolt seaduseelnõu komisjoni tagasi anda. Ettepanekud on järgmised: Härra Jans'i poolt: „Teen ettepaneku: riigi terwishoiu keskkorralduse seadus anda komisjoni tagasi uuesti läbiwaatamiseks põhimõtete järele, 1) et terwishoiu nõukogud mitte ainult eriteadlasi ei esitaks, waid ka elanikke, kelle terwisliku seisukorra üle nõukogu otsustab ja 2), et linna- maakonna terwishoiu osakondade juhatajad niisamuti linna- maakonnawalitsuse liikmed oleksid, nagu teised osakondade juhatajad ja niisamuti perioodilise ümberwalimise alla käiksid.“

Teine ettepanek rhs. Wirma poolt: „Anda terwishoiu seadus omawalitsuse komisjoni, tingimisega, et selle seaduse arutamise puhul terwishoiu komisjoni esitaja omawalitsuse komisjoni koosolekust osa wõtaks.“

Kas rhs. Jans ühineb rhs. Wirma ettepanekuga?

J. Jans (sd.): Ma ühinen rhs. Wirma ettepanekuga, kuid soowin, et minu juht-

nöörid omawalitsuse komisjonile saadetaksoowiawaldusena tähele panemiseks.

Juhataja **J. Westholm**: Härra Jans on oma ettepaneku tagasi wõtnud ja ühineb rhs. Wirma ettepanekuga, sellepärast tuleb see enne hääletamisele ja siis komisjoni aruandja ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on akl. Wirma ettepanek wastu wõetud.

7. Haiguse wastu ja emade kinnitamise seadus — Töökaitse komisjoni aruandja **A. Tulp** II lugemisel. (loeb): Haiguse wastu ja emade kinnitamise seadus.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tulp** (loeb): Esimene osa. Üldised määrused. § 1. Haiguse wastu ja emade kinnitamise seaduse alla kuuluvad kõik kodanikud, kes töötavad palgalistena igasugustes tööharudes, töö iseloomu ja kestuse peale waatamata.

Tähendus: Selle seaduse alla kuuluvad ka kõik need wäljamaalased, kes wastawad selle seaduse nõuetele. Walitsusel on õigus wälisriikide kodanikkude kohta erandit teha, nende riikide wastawaid kinnitusseadusi tähele pannes.

A. Anderkopp (töer.): Peab ütleva, et käesolewa seaduse juures isäraliku tähtsusega, mida see seadus weel enam-wähem uute ülesannete teostajana esile toob, on 3 asutust: 1) kinnitusasjade nõukogu, 2) kinnitusasjade walitsus ja 3) kinnitusamet. Need on käesolewas seaduses ette nähtud ja ennemalt meie neid sarnastena ei tunne. Loomulik on, et sarnasel korral, kui meie selle seaduse wastu wõtame, tema senni oma tegewust alata ei wõi, kuni need asutused on tööle pandud: teisest küljest on aga selge, et need 3 asutust oma tegewust mitte enne alata ei saa, kui nende asutuste maksmapanemise seadus on wälja töötatud ja Asutawas Kogus wastu wõetud. Tegelikult seisaks meie ees selle seaduse wastuwõtmise korral olukord, et seadus mitte maksma ei hakka, waid senni seisma peab jääma, kuni Asutaw Kogu nende 3 asu-

tuse maksmapanemise seaduse on kinnitanud. Et see tõesti nii on, selgub § 5., mis loogiline järeldus § 1. on, kus nendest asutustest räägitakse, mis õieti ära peawad määrama ainete wäärtused, mis ülewahnimetatud palgaga ühenduses on ja ilma milleta siin iseenesest mõista seadust elus läbi wiia ei saa. Nendest põhimõtetest, mis siin ette tõin, wõib 2 järeldust teha: 1) Kas wõtta seadus sellel kujul wastu, nagu ta on, ja tema elluwiiimine seisma jätta ja asuda nende 3 asutuse kohta käiwa seaduse wäljatöötamisele, wõi jälle eelnõu päewakorrast ära wõtta, wastawa kolme asutuse kohta käiw seadus wälja töötada ja siis mõlemad eelnõud korraga arutamisele wõtta. Peab ütleva, et esimesel juhtumisel meie soowitawaid tagajärgi kätte ei saa, sellepärast et käesolew seadus ikkagi enne maksma ei hakka, kui temas ettenähtud asutused seadusliku aluse on saanud. Kuid on isegi teine põhjus, mis meid sunnib teist teed käima, nimelt see, et käesolewa seaduseelnõu wastuwõtmisel meil tingimata tarwis on teada, missugused wõlitused nendel kolmel asutusel saawad olema, missugune wahekord on neil walitsuse asutustega, edasi ei ole teada see wõimkond, mis nendel olema saab, see asutus, mille alla nad käiwad ja peaasi, missugusel kujul nad olema ja töötama saawad. Peab ju siinjuures tähendama, et see seaduseelnõu wäga rutuline on. Eelnõu on oma tarwiduse poolest wäga pakiline, kuid teda ei saa enne sisuliselt arutada, kui meil mitte teada ei ole, mis nende kolme asutuse all lähemalt mõeldakse. Silmas pidades neid põhjendusi soowitab meie rühm, et see seaduseelnõu päewakorrast ära wõetaks sennikauaks — kuni nende 3 asutuse ellukutsumise kohta sellekohane lisaseadus on wälja töötatud ja Asutawale Kogule ette pandud. Seda wõiks kiires korras läbi wiia, nii et eelnõude Asutawas Kogus arutamisele wõtmise mitte kauaks edasi ei lükataks. Kuna käesolew eelnõu wäga kiire on siis tuleks töö-hoolekandeministriiumile otsekohe soowiawaldus teha, et tema teatawa aja jooksul lisamääruse Asutawale Kogule ette paneks. Arwan, et see aeg wõib õige lühikene olla, wast kõigist 2 nädalat. Minu ettepanek oleks järgmine: „Haiguse wastu ja emade kinnitamise seaduseelnõu senni Asutawa Kogu päewakorrast ära wõtta, kuni kinnitusasjade nõukogu ja walitsuse ning kin-

nitusameti asutamise seaduseelnõu Asutawale Kogule ette pandud. Wiimase eelnõu väljatöötamiseks määratakse töö- ja hoolekandeministeeriumile ja Asutawa Kogu töökaitse komisjonile kahepäädalane tähtaeg.“

Juhataja **J. Westholm**: Sõna on rhs. Tulp'il.

A. Tulp (sd.): Eelkõneleja poolt awaldatud mõtete kohta pean tähendama, et asi faktiliselt mitte nii ei ole. Asutused, millest kõneleja rääkis, on olemas. Nii on olemas kinnitusasjade nõukogu ja kinnitusametid, mis ka seaduses ette on nähtud. Kinnitusnõukogu leiame ministeeriumi asutuste seaduses. Tema ei ole töötanud ainult sellepärast, et tema isiklik koosseis ei wastanud aja nõuetele. Isiklik koosseisus oli aga wõimatu muutusi ette wõtta sennikaua, kunni mitte selgunud ei olnud suuremad kinnituse seadused. Kinnitusamet on olemas. Kui teie wõtate töökaitse seaduse ja waatate §§ 233—256, siis näete, et kinnitusamet on olemas. Kui selle asutuse nimetus sõnasõnalt Wene keelest tõlkida, siis oleks ta tööliste kinnitamise asjade komisjon, kuid ma arwan, et meil on tendents kõigis asjus vähem sõnu tarwitada ja sellepärast nimetame teda lihtsalt kinnitusametiks. Mis puutub kolmandasse, kinnituswalitsusse, siis on see redaktsiooniline wiga, mis ära tuleb parandada. Nii näeme meie, et töökaitse asutuste wõim ja ülesanded on olemas, kuid asutused ei ole saanud funktsioneerida sellepärast, et nende koosseis ei wasta praeguse aja oludele. Töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt on nende asutuste muutmise projekt välja töötatud ja pannakse lähemal ajal Wabariigi Walitsusele ette. Igatahes kinnitusasutuste koosseis ja ülesanded on meil teada. Uus seadus suurt muutust ei too. Peale selle ei saa meie järelwalwe asutuste seadusi mitte ühes koos haiguse wastu kinnitamise seadusega arutada, waid ikka lahus, täiesti iseseiswalt. Sellega, et meie 2 nädalaks käesolewa seaduse päewakorrast ära wõtame ja edasi lükkame, wiidaksime meie ainult aega.

M. Kurs-Olesk (sd.): Mina isiklikult toetan rhs. Anderkopp'i ettepanekut ja nimelt järgmistel põhjustel: Ma sain komisjoni aruandja sõnadest aru, et meil kinnitusasutused juba olemas on, mis

ainult wäikesi muudatusi nõuawad. Nende muudatuste tegemine ei wõta mitte palju aega ja sellepärast wõiks määrata ühenädalane tähtaeg. Mis iseäranis sunnib härra Anderkopp'i ettepanekut toetama, on kartus, et meil käesolewa seadusega sünnib samasugune nähtus, nagu maaseadusega. Seadus on walmis, kuid seaduse elluwõimimine wiibib. Meie tahaksime aga, et käesolew seadus ruttu ellu wiidaks.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Need wastuwaidlused, mis härra Anderkopp ette tõi, et seda seaduse arutamist edasi lükata, ei ole minule täiesti wastuwõetawad. Mina arwan, et selle seaduse rutulise maksmapanemise mõttes see wiiwitus praegu ei sega, ja töö- hoolekandeministeeriumi poolt wõiwad need eelnõud Asutawale Kogule edasi saadetud saada, aga ma näen, et praegu li lugemisele asuda muud põhjused segawad. Nimelt on see seaduseelnõu juriidiliselt puudulikult kokku seatud, otse § 1. peale. § 1. on nii redigeeritud, et arusaamatused wõiwad tekkida. Näiteks on siin öeldud, et selle seaduse alla kuulwad kõik isikud, kes töötawad palgalistena töö iseloomu peale waatamata. Mõte on olnud selle seaduse alla paigutada töölisi, ametnikke ja üldse kõiki kodanikke, kes palga eest teeniwad. Kuid siin peab järele kaaluma, kas wõib kõiki neid kodanikke „palgaliste“ nime alla paigutada ja kas kõik kodanikud wõiwad selle seaduse alla üles wõetud saada. Mina arwan, et oleks hea, kui see seadusprojekt antaks seadusandlikku komisjoni juriidilisest küljest läbiwaatamiseks. Põhimõtted on siin selged, kinnitamise mõte on üldine, kuid kas see mõte on juriidiliselt välja töötatud, selle kaalumiseks, ma arwan, on tarwis see seadus komisjoni anda. Ma arwan, et on wähe neid, kes on ette walmistanud parandusi tegema li lugemisel, ja wõiks juhtuda, et see seadus wastu wõetaks puudulikult kujul. Mina paneksin ette see seaduseelnõu anda seadusandlikku komisjoni läbi waadata ja sellele tähtaeg määrata; siis ei oleks minul midagi selle wastu, kui härra Anderkopp'i soowiawaldus wastu wõetaks.

Juhataja **J. Westholm**: Aruandja lõpusõna ei tarwita. On tulnud kaks ettepanekut. Üks härra Anderkopp'i poolt, mis järgmine: „Haiguse wastu ja

emade kinnitamise seaduseelnõu senni Asutawa Kogu päewakorrast ära wõtta, kummi kinnitusasjade nõukogu ja walitsuse ning kinnitusameti asutamise seaduseelnõu Asutawale Kogule ette pandud. Wiimase eelnõu väljatöötamiseks määratakse töö- ja hoolekandeministriumile ja Asutawa Kogu töökaitse komisjonile kahenädalane tähtaeg. Töö- ja hoolekandeministri poolt on tehtud ettepanek, seaduseelnõu anda seadusandlikule komisjonile juriidilisest küljest läbiwaatamiseks. Need ettepanekud tulewad sisetulemise järjekorras hääletamisele. Selle ettepaneku juurde on parandus tehtud proua Kurs-Olesk'i poolt.

M. Kurs-Olesk (sd.): Mina olen sellest asjast teisiti aru saanud. Nimelt nii, et seaduse arutamine pannakse seisma nädalaks ajaks. Selle aja sees, kus seaduse arutamine seisab, wõib tema seadusandlikus komisjonis olla. Korraga meie mõlemaid asju arutada ei saa. Ja siis wõime seadusandlikule komisjonile kahenädalase tähtaja anda, töö- ja hoolekandeministriumile üks nädal.

Juhataja **J. Westholm**: Hääletamise korra kohta on sõna rahwaesitajal Anderkopp'il.

A. Anderkopp (töer.): Ma ühinen selle ettepanekuga, mis töö- hoolekandeministriumile poolt aja kohta on tehtud.

Juhataja **J. Westholm**: Aja määramine tuleb eriti, praegu aga tulewad ettepanekud paralleelselt hääletamisele. (Hääletatakse.) Hääletamisel kumbki ettepanek absoluutset enamust ei ole saanud, sellepärast tulewad mõlemad ettepanekud uuesti hääletamisele poolt ja wastu. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud seaduseelnõu päewakorrast ära jätta niikauaks, kui on välja töötatud nimetatud seaduseelnõud. Seega oleks meie tänane päewakord läbi.

Juhatusel on ette kanda terwitustelegrammid, mida sekretääri palun ette kanda.

8. Teadaandmine Sekretäär **H. terwituste kohta. Martna**: Telegrammid on tulnud: Ameerikast J. Kelt-Hobiger'ilt, Saare maakonnawalitsuselt ja üleriiklikult linnadekongressilt. (Üldine käteplagin.)

Juhataja **J. Westholm**: On ettepanek tehtud järgmine koosolek reedeks kella 4-jaks määrata. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud järgmine koosolek reedel kell 4 p. l. pidada. Lõpetan tänase koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7.55 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Asutawa Kogu esimees **A. Rei**.

Abiesimees **J. Westholm**.

Sekretäär **H. Martna**.